

na kojoj je prikazan delokrug rada muzeja od njegovog formiranja do danas.

Na prijedlog Ministra za nauku i kulturu, 6. novembra 1950. godine, Vlada Narodne Republike Srbije donela je uredbu o osnivanju Muzeja primenjene umetnosti sa zadatkom **da doprinosi razvoju primenjene umetnosti i umetničkog zanatstva i da u tom cilju prikuplja, čuva, proučava i izlaže predmete koji prikazuju razvitak primenjene umetnosti i umetničkog zanatstva od najstarijih vremena do danas, a naročito dostignuća srednjovekovne umetnosti.** Izložba je realizovana sa namerom da se prikaže kako se na ovom značajnom zadatku radilo tokom proteklih trideset i pet godina. Odabranim fotografijama iz muzejske dokumentacije (koje je izradio fotograf Radomir Živković), na 25 panoa predstavljena je izložbena delatnost muzeja. Od osnivanja do kraja 1984. godine u Muzeju je održana 401 izložba: iz sopstvenih fondova 54, u saradnji sa drugim organizacijama 59, gostujućih u inostranstvu bilo je 23, pokretnih 66. U okviru stalnih manifestacija Muzeja održane su 74 izložbe Salona savremene primenjene umetnosti, oformljenog 1970. godine, 21 izložba Dečjeg oktobarskog salona i 10 izložbi Salona arhitekture. Iz srodnih institucija iz zemlje gostovalo je 17 a iz inostranstva 77 izložbi. Zajedno sa fotografijama hronološki je izloženo i 20 plakata, od onog najstarijeg unikatnog, Radomira Stevića Rasa, izvedenog povodom otvaranja Muzeja za posetioce 9. XII 1951. godine, do savremenih. Iz bogate kolekcije, koja je prilikom osnivanja brojala 200 predmeta a s vremenom narasla na 20.000, iz istorijskih sektora izdvojeni su zbirka Ljube Ivanovića i leqati (Stanislava Simonovića, Milice Zorić, Branke Jovanović i Zagorke i Milorada Apostolovića) koji se, inače, u tom obliku ređe izlažu, a iz sektora savremene primenjene umetnosti izabrani su pojedini otkupljeni predmeti. Razvijena izdavačka delatnost muzeja predstavljena je izborom od 66 publikacija.

Povodom 35. godišnjice rada muzeja, a u svrhu propagandne delatnosti, štampani su plakat i prospekt sa informativnim tekstom na srpskohrvatskom i engleskom jeziku. Osim toga, izdat je komplet od devet razglednica u koloru sa predstavama muzejskih eksponata iz XIX veka i u pripremi je komplet

razglednica sa eksponatima iz srednjeg veka. Dizajner Aleksandar Pejvančić Alex likovno je opremio ovaj materijal i dao nacrt za zastavu Muzeja koja je izvedena od svile, a namenjena je svečanim manifestacijama.

Dokumentarnu izložbu, kao i prateći materijal u vezi sa proslavom jubileja Muzeja primenjene umetnosti, pripremila je Milena Vitković, kustos.

ABSTRACT

35 years of the Museum of Applied Art in Belgrade

Milena Vitković

As part of the celebration of its 35th anniversary the Museum of Applied Art in Belgrade organized a number of commemorative events during February 1985. First there was the traditional annual exhibition of findings resulting from the study of an area of applied art in Serbia. This time the theme was fine metalwork in non-precious metals from Serbia. Next, the renewed permanent review of the development of applied art in Serbia from the Slavic settlement of the Balkans to the present was opened in the adapted premises of the museum. A special exhibition under the title «35 Years of the Museum of Applied Art» was dedicated to the anniversary and showed the museum's various activities from its founding to the present.

Stalna postavka Muzeja primenjene umetnosti u Beogradu

Angelina Folgić Korjak

Muzej primenjene umetnosti, Beograd

Priljeno: 25. 4. 1936.

U težnji da predstavi razvoj primenjene umetnosti na tlu Srbije od dolaska Slovena na Balkan pa do naših dana, stalna postavka Muzeja primenjene umetnosti je u više navrata dopunjavana i osvežavana novom prezentacijom. Osnovna idejna zamisao, po kojoj se stalna postavka razvijala, nije se menjala. Kompleksno predstavljanje istorijskog razvoja primenjene umetnosti srpskog naroda upriličeno je prema sačuvanoj baštini i repertoaru kolekcija umetničkih predmeta, koji se nalaze u posedu Muzeja. Određene praznine u zbirkama Muzeja dopunjene su pozajmicama iz Pečke patrijaršije, Muzeja srpske

pravoslavne crkve i Muzeja grada Beograda.

Uvećan fond umetničkih predmeta u Muzeju omogućio je da se izložba realizuje originalnim izloščima. Izuzetno su korišćene kopije kada je u pitanju bila nemogućnost da se predmet izuzme iz celine, kao što je slučaj sa studeničkim prozorom.

Izložba teče hronološki, a materijal je delimično grupisan po vrstama, naročito ukoliko umetničko bogatstvo i varijante unutar pojedinih vrsta predmeta to omogućavaju. Najvećim delom predmeti su smešteni unutar vitrina, dok je manji deo izložen slobodno, krupniji predmeti i delovi nameštaja. U nekoliko primera naznačeni su i ambijenti, srpske kuće prve polovine XIX veka, zatim neorokoko salona sa ogledalom i secesijskog ambijenta garniturom iz 1900. godine.

Arhitektonsku prezentaciju izveo je dipl. arh. Zoran Bulajić, tako da je prostor za stalnu postavku rekonstruisan, a vitrine su projektovane i posebno izrađene za ovu priliku. Izložba stalne postavke obuhvata period od vremena dolaska Slovena zaključno sa suvremenim dobom. Uvodni deo izložbe nam fragmentarno predstavlja tvorevine prethodnih kultura, koje su Sloveni zatekli došavši na Balkan i to od vremena klasične Grčke do poznorimskog perioda. Prostorni i hronološki kontinuitet izložbe obezbeđen je rasporedom odeljaka, koji teku u nizu obeležavajući karakteristične etape istorijskih razdoblja.

Predslovenski period

VII — XII Period doseljavanja i konsolidacije slovenske zajednice na tlu Balkana,

XIII — XV Period uspona i procvata samostalne srpske države,

XVI — XVII Period pod turskom okupacijom i period ustanka,

XIX Evropeizacija Srbije u XIX veku,

1900—1941. Savremeno doba do II svetskog rata,

posle 1945. Savremeno doba.

Period doseljavanja i konsolidacije slovenske zajednice u ranom srednjem vijeku i period naših prvih dofeudalnih država na izložbi je predstavljen ranom slovenskim građom, grnčarskim proizvodima rađenim ručno i na vitlu i nakitom izvedenim pretežno od bronz, ređe od srebra. Uporedo na ovom te-

renu javljaju se slični predmeti iz Vizantije. Ovi predmeti predstavljaju svedočanstvo anonimnog stvaralaštva, obeležavaju materijalnu kulturu i opšti likovni ukus vremena u kome su nastajali.

Izvanredno bogatstvo sačuvanih predmeta prezentovanih u odeljku koji prikazuje period od XII — XV veka svedoči o opštem ekonomskom usponu srpske srednjovekovne države. Duhovna i državna samostalnost i jačanje privrede, koja se dobrim delom zasniva na rudarstvu, trgovini i obradi plemenitih metala, omogućili su procvat umetničkih zanata. Nakit je izrađivan od srebra i zlata sa reprezentativnim ukrasom. U manastirskim skriptorijama pišu se i iluminiraju rukopisi, povezuju knjige, ukrašavaju povezi. Režu se i slikaju ikone. Veze se crkveni tekstil. U državnim kovnicama se kuje srebrni i zlatni novac. Izrađuju se crkveni sasudi i ukrašavaju dragim kamenjem. Majstorski izvedeni skupoceni umetnički predmeti nose isprepletene vizantijske i zapadnjačke umetničke uticaje, dok u vremenu XV veka preovladavaju u obradi obeležja moravskog stila.

Tursko osvajanje naših teritorija prekinulo je kontinuiran i poletan razvoj umetničkih zanata u periodu XVI veka, mada nije došlo do potpunog odumiranja aktivnosti. Obnova Pečke patrijaršije je omogućila da se u ovoj fazi iskažu raznorodne umetničke grane, naročito zlatarstvo. Nakit koji se izrađuje je krupniji, od srebra se prave predmeti za sakralnu upotrebu, okovi knjiga. Posebna pažnja se poklanja iluminaciji rukopisa. Umetnički ukus se formirao pod uticajem raznih struja, koje su se preplitale u to vreme na Balkanu, tako da se uz već postojeće javlja i intenzivniji uticaj islamske umetnosti. Posebno se kvalitetom ističe glazirana keramika, crkveni mobilijar intarziran i rezbaren, crkveni vez i slikani i vezeni tekstil čijoj izradi pristupaju poznati umetnici.

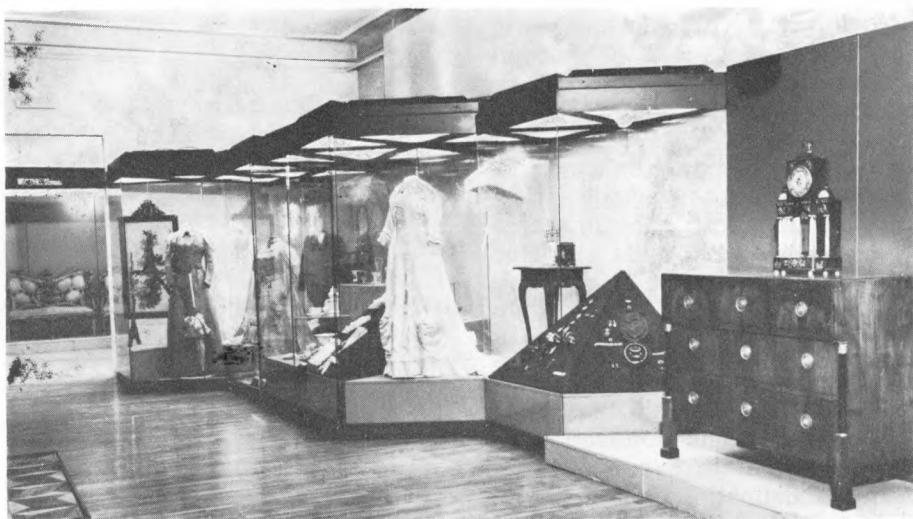
U periodu XVIII i početka XIX veka u srpskim zemljama različiti uticaji sa istoka, zapada, iz Rusije i sa juga stvaraju veliku raznolikost, naročito ako se ima u vidu da Srbi u severnim krajevima već potpuno prihvataju evropski način života i opreme upotrebnim i luksuznim predmetima, dok su Srbi na jugu i dalje upućeni na istočnjačke umetničke zanate, kao i robu koja se putevima hadžiluka dopremala u naše krajeve. Crkvena odežda veze-

na je i ukrašena pod uticajem baroka i klasicizma. Karlovačka mitropolija se oprema baroknim komadima nameštaja. Štampanje i oprema knjiga na srpskom jeziku obavlja se u XVIII i početkom XIX veka na zapadu, pa je oprema često u duhu klasicizma. U isto vreme majstori na jugu rade rezbarije u drvetu pod uticajem baroknih težnji sa Levanta. Za ustanike se u poznatim radionicama istoka nabavlja skupoceno oružje, a poznati su i primerci dugih pušaka i kubura koji se izrađuju na našem tlu, gde se još veoma bogato obrađuju i ukrašavaju i kožni delovi opreme ratnika i konjske opreme.

Nacionalno oslobođenje i opšti preporod, kao i moderna iskustva evropske civilizacije, donela su Srbiji u XIX veku velike promene. Za razliku od repertoara sakralnih pred-

ski izgled. Sredinom veka domaće srpske fabrike stakla proizvode izvanredne luksuzne komade, koji su sačuvani u priličnom broju. Knjige se štampaju u domaćim štamparijama, a u modernom smislu reči javlja se i prvo ime školovanog primenjenog umetnika, Anastasa Jovanovića.

Na prelazu iz XIX u XX vek Art Nouveau se vrlo intenzivno javlja u našim zemljama pa i u Srbiji, naročito u periodici, opremi knjiga, izradi stakla, opremi enterijera, izradi nameštaja i dekorativnom slikarstvu. U vremenu do II svetskog rata pojavljuju se imena umetnika, koji su se pored slikarstva ogledali u primenjenoj umetnosti, kao što su Dragutin Inkiostri Medenjak, Vasa Pomorišac i Dušan Janković. Ovi autori svojim delom i pogledima na umetnosti karakteristično održava-

Dio stalnog postava u Muzeju primenjene umetnosti u Beogradu naslova »Razvoj primenjene umetnosti kod Srba od dolaska Slovena na Balkan do naših dana«

meta — koji je u dosadašnjem toku izložbe zauzima značajno mesto — profani, luksuzni predmeti potpuno su prevladali u ovom odeljku. Mlado građansko društvo se oprema svim rekvizitima za ugodno stanovanje, a stasala buržoazija se okružuje luksuznom robom po poslednoj modi, koja u početku biva importovana, a kasnije se proizvodi i na našem tlu, na primer namešaj u duhu evropskog klasicizma i bidermajera, te u stilovima istorijske obnove u XIX veku. Kako je preobražaj pod uticajem zapada tekao tokom čitavog XIX veka, postepene promene su se odrazile i na kostim, koji se u prvoj polovini veka više oslanja na istok, da bi u drugoj polovini ruho dobilo savremeni evrop-

ju vreme na našem tlu, gde su opredelenja za traženje nacionalnog stila u umetnosti, naročito u primenjenoj, stajala naspram modernog poimanja umetnosti XX veka.

U ravnoteži sa ostalim periodima predstavljeno je savremeno stvaralaštvo u oblasti unikatnog i industrijskog oblikovanja predmeta. S obzirom da se današnja produkcija stalno obogaćuje novim materijalom, ovaj deo izložbene postavke je promenljiv, te daje mogućnosti da se praćenjem savremene produkcije kristališu gledišta i vrednosti u primenjenoj umetničkoj teoriji i praksi.

U Muzeju primenjene umetnosti u obliku stalne postavke strane umetnosti pod nazivom **Od gotike do se-**

cesije izložen je materijal evropskih umetničkih epoha koji se zatekao na našem terenu.

ABSTRACT

The permanent display of the Museum of Applied Art in Belgrade

Angelina Folgić-Korjak

The exhibition of the permanent display of the Museum of Applied Art was opened to celebrate the 35th anniversary of the institution. It presents exhibits referring to a long period from the first Slavic settlements in the Balkans to the present. The continuity of space and time has been kept by an arrangement of sections as sequences of characteristic historical periods. Within the permanent display of foreign art material from European periods of art found in Yugoslavia has been presented under the title From the Gothic to the Art Nouveau.

The new permanent display of the Museum of Applied Art is open to the public until February 1985.

Zgrada u kojoj je smještena Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu (snimio: Nino Vranić)

Uz desetu obljetnicu Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu

Slavica Marković

Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec

Primljeno: 7. 2. 1986.

Za života, još 10. veljače 1970. g. Antun Augustinčić potpisao je darovnicu kojom je sva svoja djela poklonio Skupštini općine Klanjec uz uvjet da se izgradi Galerija.

Sam je odabrao mjesto svojoj Galeriji unutar baroknog zida Franjevačkog samostana u Klanjcu, želeći time, svjesno ili nesvjesno, ukazati na bogato kulturno i umjetničko nasljeđe sredine koje seže od obitelji Erdödy u 17. stoljeću do Otona Ivekovića u 20. stoljeću.

Tako nas je Augustinčić doveo u povijesno središte Klanjca koje se formiralo istočno od kompleksa Franjevačkog samostana s crkvom, i koje je s vertikalom Frangešova spomenika Antunu Mihanoviću dobilo sve odlike gradskog trga. Na žalost zbog izgradnje Galerije grubo je razrušen stoljetni zid, koji je zatvarao skladnu urbanističku cjelinu, da bi Klanjec i Galerija bili povezani s auto-putom i šire otvoreni brojnim posjetiocima na putu za Kumrovec. Augustinčić je odabrao i radove za svoju Galeriju u Klanjcu, a arhitektonsko rješenje

povjerio svom zetu, arhitektu Anti Lozici, prof. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Kad je Galerija bila završena, u nju je smjestio dvostruko veći broj djela nego što je to projektom zgrade bilo predviđeno pa se već na dan otvaranja, 4. svibnja 1976. g., govorilo da je za taj opus zgrada premale, te da je treba proširiti. I konačno, Augustinčić je izabrao rukovodstvo svojoj Galeriji, koje se svesrdno zalagalo da ga na najbolji znani način prezentira javnosti, da sačuva njegovo djelo i da ga smjesti u Klanjcu, no propustilo je da u Galeriju dovede bar jednog povijesničara umjetnosti koji će prikupljati dokumentaciju, obrađivati i stručno prezentirati njegov opus.

Sredinom 1980. g. imenovana sam za direktora Galerije. Budući da se galerijski prostor sastojao od tri međusobno povezane dvorane (240 m²), malog predvorja (12 m²), sobice (10 m²) i dva WC-a, bilo je potrebno zbog ispravne organizacije rada osigurati i ostale nužne prostore za dobro obavljanje djelatnosti. Tijekom proteklih pet godina ostvarili smo zacrtan plan i danas imamo:

1. radni prostor;
2. biblioteku otvorenog tipa;
3. studijski depo za kompletan opus;
4. salon za povremene izložbe;
5. »Anale Galerije«;
6. plakat, katalog stalnog postava i suvenire;

7. znatno poboljšani stalni postav;

8. stručni kadar i

9. zavičajnu zbirku, koju su nam na upravljanje predali franjevci.

1) Radni prostor i biblioteku s dokumentacijom uredili smo u prvom katu Singerove kuće, bivše klanječke apoteke, a Salon Galerije u njenom prizemlju. Skučenu sobicu u Galeriji namijenili smo kustosu i konačno pronašli dovoljno mjesta za dokumentaciju.

2) Biblioteka je formirana sa skromnim brojem knjiga, ali s planom da sistematski prikuplja literaturu vezanu uz djelo i ime Augustinčićevo i modernu umjetnost uopće, zatim kataloge i plakate izložbi. Tu su smještene fototeka, hemeroteka i inventarni omoti o svakom pojedinom djelu u posjedu Galerije. Postavljanjem stolica i stolica otvorili smo mogućnost rada zainteresiranim pojedincima, jer težnja nam je da u dogledno vrijeme ovdje ostvarimo mali dokumentacioni centar o umjetniku.

3) U Klanjcu je 1976. g. izgrađena Galerija ali ne i depo kao njen sastavni dio, pa je velik broj Augustinčićevih radova ostao u Majstorskoj radionici na Jabukovcu i u Glipoteci JAZU u Medvedgradskoj 2 u Zagrebu.

Nakon majstorove smrti 1979. g. Klanjec je tražio rješenja za smještaj svog velikog nasljeđa. Već 1981. pronašli smo suh, siguran i pristupačan prostor u južnom krilu prizemlja Franjevačkog samostana,